

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. Schilder.

Medewerkers: Ds F. A. den Boeft, Helpman; Ds E. T. v. d. Born, Amersfoort; Prof. P. Deddens, Kampen; Ds D. van Dijk, Groningen; Ds J. Francke, Rotterdam; Prof. Dr S. Greijdanus, Kampen; Prof. B. Holwerda, Amersfoort; K. v. Huizen, Groningen; A. Janse, Breda; Dr P. Jasperse, Leiden; Ds B. Jongeling, Sappemeer; Ds H. Knoop, Rotterdam; Dr G. K. Schoep, Den Haag; A. Schilder, Den Haag; Ds J. Smelik, Apeldoorn; Dr H. Smilde, Groningen; D. Stroot, Bussum; Prof. Dr C. v. Til, Philadelphia, Pa, U.S.A.; Prof. C. Veenhof, Kampen; Ds G. Visée, Kampen; Ds F. de Vries, 's-Gravenhage; Ds D. K. Wielenga, Rotterdam; A. Zijlstra, Groningen.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan: Prof. Dr K. SCHILDER, Vloeddijk 14, Kampen. Adm.-adres: Oosterbaan & Le Cointre N.V. — Goes.

Postrekening No. 406040. — Telefoon 2424. BUREAU „DE REFORMATIE” — GOES. Ingevolge papertoewijzing B.P.P. no. 4439 verschijnt deze uitgave wekelijks en is de omvang van dit nummer 8 pag., form. 30 x 41½ cm.

Abonnement: f 4.— per half jaar bij vooruitbetaling. Voor het Buitenland en Ned. Indië f 10.— per jaar. Advertenties: 10 cent per mm. Losse nummers 20 cent.

INHOUD: Hoofdartikel: Bezwaarden over en onder de synodocratie, 36. — Uit de Schrift: Om wat reden spreekt God de Heere: „Memformai”? (Jer. 31:32, Hebr. 8:9). — Op en om 't kerkplein: Simon Zelotes en Levi de tollenaar. — Kerkelijk leven: Confessie en organisatie, 3; Wat leeft er in de zendingsscholen der synodocratie? 3; De tooverformule: 'n kwestie van orde; Avondmaalswijn. — Opv. en Onderwijs: De Chr. school in dezen tijd, 4. — Uit het pol. en soc. leven: De volkspartij voor vrijheid en democratie; Nog iets over het congres. — Boekbespreking. — Groninger Brieven. — Perschouw. — Kerknieuws.

HOOFDARTIKEL

BEZWAARDEN OVER EN ONDER DE SYNODOCRATIE. 36

De „weg terug” van ds H. J. Spier.

Onder degenen, die tijdens de zware worsteling uit de jaren 1942-44 vóór aan stonden in den kring der bezwaarden behoort, zooals we reeds vernamen, behalve dr Schippers, ook ds H. J. Spier.

Levendig nam hij o.a. deel aan de werkzaamheden van den amersfoortschen kring en bad en werkte mee in den strijd tegen de zonde van dogmatische benepenheid, kerkelijke hiërarchie en sectarisme, welke, indien ze nog verder zouden voortvreten, de kerk moesten verscheuren.

Op het laatste moment, op het hoogtepunt, van den strijd is evenwel ook ds Spier overstap gegaan.

Zooals vanzelf spreekt, draagt ds Spier voor die daad geheel alleen zijn eigen, niet geringe, verantwoordelijkheid. Ongetwijfeld heeft hij een bepaald „recht” om van standpunt te veranderen. Gelijk hij ook permanent onder de „roeping”, den „plicht” staat, dat niet te doen. Hij wordt, als allen, opgeroepen in de reformatorische worsteling, waaromtrent hij zoovele goede woorden gesproken en geschreven heeft, trouw te blijven tot aan het einde.

Wanneer we nu een en ander omtrent de positieverwisseling van ds Spier gaan zeggen, doen we dat dan ook alleen — net als steeds — om daardoor de plaats en den arbeid van hen, die voorheen bezwaard waren — en misschien nog wel zijn — zoo nauwkeurig mogelijk te bezien. En tegelijk willen we daardoor de ontwikkeling van en de situatie in de gereformeerde kerken weer nauwkeuriger onder de loupe nemen.

Zooals onze lezers zich ongetwijfeld nog wel zullen herinneren, schonk ds Spier ons vóór 1942 een zeer belangrijke bijdrage in het, toen nog alleen maar dogmatische-kerkrechtelijke, conflict in de Gereformeerde Kerken.

Op een fijne, glasheldere wijze analyseerde hij, naar aanleiding van Berkouwer's boek over het roomsch-katholicisme, de verwarde knoop in het gangbare dogmatische denken omtrent Gods belofte en derhalve ook omtrent Gods verbond en doop.

De groote massa der gereformeerden was, zoo toonde hij aan, verward in de strikken van een valsche belofte-begrip. Men had namelijk de belofte ge-abs-traheerd, dat wil zeggen: in en met zijn denken losgescheurd, uit de volheid van het woord Gods, zooals Hij dat elken dag naar ons laat uitgaan en waarmee Hij ons van uur tot uur aangrijpt.

In het ééne en ondeelbare woord Gods zijn immers Gods belovende woord en Gods eischend woord, zijn belofte en roeping, volledig, volstrekt en onlosmakelijk met elkaar vervlochten.

God laat nooit tot de menschen een belofte uitgaan, of zijn roeping komt er in mee en klinkt er in door. En de Heere roept nooit een menschenkind, of de muziek van zijn belofte ruischt door dat roepende, eischende woord heen! Daarom kan ook niemand werkelijk en zuiver Gods heerlijk beloftewoord horen of hij verneemt tegelijk de roepstem van den heiligen God! En evenmin hoort iemand werkelijk Gods lokkende roeping zonder dat de klank van 's Heeren belofte tegelijk in zijn ziel doordringt.

Wanneer God ons b.v. in zijn wet dag in dag uit toezigt dat heerlijke: Ik ben de HEERE u w God, dan komt dit rijke beloftewoord tegelijk als een goddelijke roepstem tot ons, ons dringend dat woord nu ook geloovig te aanvaarden; om daarin met ons gansche hart geloovig vertrouwend te rusten! En als de apostel zijn scherpe bevel laat klinken: dit is Zijn gebod, dat wij gelooven in den naam zijns Zoons Jezus Christus (1 Joh. 3:23), dan is het geven van, het aangrijpen met dit bevel tegelijk de belofte, dat God dit geloof kán en wil en zal geven!

Zie, voor deze eigenaardigheid, deze structuur van Gods belofte had ds Spier een helder oog ontvangen. „Goed gezien — zoo schreef hij eenmaal — houdt de belofte den eisch van geloof (en dus ook van bekeering), reeds in zich verborgen, — en wie tracht deze beide, belofte en eisch, van elkaar los te maken, breekt de volle werkelijkheid van het Verbond Gods waarin wij leven”.

Is dat niet prachtig en duidelijk gezegd?

En zie, nu is — of liever: was — naar ds Spier's scherpe analyse, dit de fout van de massa der Gereformeerden, dat ze deze belofte en deze roeping uit elkaar scheurden, van elkaar abstraherden!

Natuurlijk konden ze zoo iets alleen in hun gedachten, in hun fantasie, doen! Gods woord zelf is voor ieder mensch onaanstastbaar, daar kan niemand mee prutsen of knoeien. In den mond van den Heiligen Geest. Die de belofte-en-roeping onophoudelijk tot ons spreekt, is het woord Gods een ondeelbare eenheid. En als een mensch voor dat woord niet heeft, wordt hij er door neergeslagen!

Maar in hun fantasie, in hun dwalenden geest, kunnen menschen met het woord des HEEREN heel veel! En zoo scheurden vele gereformeerden die roepende-belofte, of anders gezegd: die belovende-roeping uit elkaar! Ze maakten Gods belofte absoluut. Dat wil letterlijk zeggen: ze maakten die los van het volle spreken des Heeren. Ze pelden die als het ware uit het ééne en ondeelbare woord Gods uit. Toen hielden deze menschen niets anders dan twee losse brokstukken van Gods woord over! Ze hadden Gods ééne en ondeelbare waarheid, voor zoover het hen betrof, tot twee halve waarheden, of wat hetzelfde is, tot twee hééle leugens gemaakt! Een „belofte” die niet meer de echte was. En een „roeping” die ook niet meer de werkelijke was.

En het resultaat nu van deze abstractie, van dit losscheuren en op zich zelf stellen van een woord Gods uit den samenhang waarin God het alleen spreekt, was een z.g. belofte, waardoor de eeuwige zaligheid zonder meer werd gegarandeerd; een belofte-voor-de-uitverkooren-alléén. Wie deze belofte kreeg, wien deze belofte gold, werd zalig. Maar ook: wie niet zalig werd, had kort en goed deze belofte nooit echt ontvangen.

De gevolgen van dit ongeloovige en ongehoorzame gedoe bleven niet uit. De verminking van het woord Gods heeft altijd ontzaglijke en ontzettende consequenties. Men kwam volop in de narigheid!

Ds Spier heeft dat indertijd zeer duidelijk geteekend.

Met groote scherpste en klaarheid schetste hij de moeilijkheden, waarin de menschen, die bij deze self-made belofte leefden, geraakten. Langs een „rechten”

weg liepen ze, welken kant ze ook uitgingen, in den val.

We zullen dat, aan de eertijds zoo vaste en sterke, hand van ds Spier, nog eens nagaan.

Hier volgt dan ds Spier's schilderij van het redeneerangetje, waarlangs deze lieden zoo hals over kop in den strik loopen.

Het beginpunt van één tocht is:

Stelling één: De doop verzegelt Gods belofte.

Dat is, ieder zal het graag toegeven, een prachtig uitgangspunt, zelfs het éénig goede bij de geloofs-overwegingen omtrent den doop.

Vandaar wandelen de menschen dan het eerste traject en komen vervolgens bij:

Stelling twee: God beveelt dat kind van geloovige ouders te doopen.

Ook deze zin vertolkt een door en door schriftuurlijke waarheid. Geen bijbelsch christen zal er anders over denken.

Daarna gaan deze menschen weer verder op marsch en arriveeren dan bij:

Stelling drie: Dan wordt dus aan dat kind de belofte verzegeld. De doop is immers de verzegeling van Gods belofte.

Tegen deze uitspraak is ook niets in te brengen! Ze volgt met ijzeren logica op de voorgaande.

En zoo komen ze dan bij het eindpunt van de route:

Stelling vier: Dan wordt dat kind zalig!

En zie: daar liggen deze „reizigers”. Ze zitten grondig in den val!

Want dat voelen ze goed: deze laatste stelling deugt niet. Lang niet alle gedoopte kinderen worden zalig. Ja, dat weten we maar al te goed!

Maar wat dan?

De afgelegde weg was zoo effen en recht. De redeneering liep zoo vlot en glad. Nergens een haakje. En nu — toch mis?

Wat hebben veel menschen zich met deze en dergelijke vragen afgebeuld.

En daarom begon men dikwijls, van een precies tegenovergesteld uitgangspunt, een nieuwen tocht.

Men begon nu van achter af aan, aldus:

Stelling één: Dit kind is gedoopt, maar het is niet zeker dat het zalig wordt.

Wie zal deze constatering betwijfelen?

Verder terugwandelen kwam men dan bij de volgende halte:

Stelling twee: Dan is het ook niet zeker of aan dit kind Gods belofte verzegeld werd bij den doop.

Want als die belofte inderdaad aan dat kind verzegeld werd, was het ook zeker, dat het zalig zou worden.

En van deze pleisterplaats arriveerde men noodzakelijkerwijze tot de volgende, dat is tot:

Stelling drie: Dan is het ook niet zeker, dat dit kind „werkelijk”, „waarsachtig” gedoopt is.

Want als het echt gedoopt was, was immers ook de belofte aan dat kind verzegeld en werd het zalig!

En zoo bereikte men dit eindpunt, het kon niet anders:

Stelling vier: Dan verzegelt de doop ook niet, of althans niet altijd, Gods belofte.

En — daar lag men weer.

Verward in de struiken van eigen redeneering.

Want als de doop niet altijd en gelijkelijk Gods ééne belofte verzegelt is er — men kan het niet meer met grond ontkennen — tweeërlei doop.

Zie, dit zijn een paar doolwegen, waarop mensen, welke Gods echte belofte door abstractie, door verabsolutering hebben verknoeid, hardnekkig rondwalen.

En de grondfout van al deze mensen in dit opzicht is — ds Spier zag het eenmaal zoo scherp — dat ze bezeten zijn door deze stelling: „Gods belofte komt altijd uit”, „Gods belofte is absoluut”.

Ongelooflijk is er toen geredeneerd, geconstrueerd, getheoretiseerd, om deze twee redeneringen met elkaar in overeenstemming te brengen en te verzoenen.

Uit deze pogingen werden geboren puur menselijke constructies — volkomen vreemd aan de Schrift — als die van: inwendige en uitwendige zijde van het verbond, absolute en voorwaardelijke belofte, doop in volen en niet volen zin, houden voor wedergeboren enz. enz.

Het was alles het pogen om weer heel te maken wat men eerst zelf had stukgemaakt. En den eenig goeden weg om uit de verwarring, waarin men zichzelf had gebracht, te geraken, n.l. de terugkeer naar de schriftuurlijke opvatting van de belofte, wilde men maar niet zien en opgaan.

Ds Spier zei het eenmaal zoo krachtig en duidelijk, we moeten met alle kracht in de prediking en in heel het leven teruggaan „tot de volle werkelijkheid van Gods verbond, waarin belofte en eisch onlosmakelijk verbonden zijn”; we moeten ons „afkeeren van alle abstracties”. We moeten „onzen wagen niet op roemspoor rijden”, anders komen daar „de onaangenaamste conflicten uit voort en verwikkelingen inzake Gods verbond. De rijke realiteit van Gods gemeenschap mag nooit verwisseld worden voor valsche beschouwingen”.

Zijn meening-zoo nauwkeurig mogelijk willende formuleeren, stelde ds Spier eenmaal de klemmende vraag:

„Als Gods belofte niet absoluut is, niet onafhankelijk van andere omstandigheden is, is deze dan conditioneel, voorwaardelijk?”

Op deze vraag gaf hij toen dit antwoord: „In zoverre is Gods belofte conditioneel, dat zij steeds is een belofte van Gods Verbond.”

Alleen staande, levende, in de volle werkelijkheid van Gods belofte hebben wij recht onszelf en anderen met Zijn beloften te troosten.

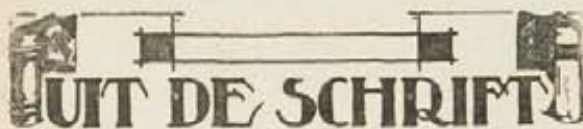
Doch wij hebben niet het recht Gods beloften uit Zijn Verbond uit te pellen.

Wie zich van Gods Verbond verwijderd, verwerpt daarmee alle beloften Gods, omdat hij den HEERE verlaat.

In het raam, of liever: in de volle werkelijkheid, waarin de HEERE ons Zijn beloften schenkt, zullen wij ze laten staan!”

Van deze klare, schriftuurlijke, o.a. door prof. Volleghoven zoo krachtig geleerde beschouwingen heeft ds Spier zich sinds 1914 zeer ver verwijderd — juist dat aanklevende, wat hij in 1911 zoo krachtig verwierp.

C. V.

om wat reden spreekt god de heere: „memfomai”?

..... welk verbond met Mij zij vernietigd hebben... Jer. 31:32.

..... want zij zijn in dat Mijn verbond niet gebleven..... Hebr. 8:9.

We hebben gezien, dat Jahwe over zijn bondsvolk spreekt: „memfomai”, het gaat hier niet goed.¹⁾

Maar waarom spreekt de Heere alzoo? Wat is de inhoud van zijn klacht? Welk gravamen, welk bezwaar, welke klacht brengt Hij voor de rechtbank van 't verbond in (vgl. Micha 6)?

Jeremia drukt dit alzoo uit: ze hebben het verbond, dat Ik met hen had aangegaan, vernietigd (Aalders: „verbroken”).

En de schrijver van den brief aan de Hebreërs geeft er volgende parafrase van: ze zijn er niet in gebleven.

Nu is het Nieuwe Testament een betrouwbaar uitlegger van het Oude. Voordat men dus aan het woord „vernietigen”, dat de Statenvertalers in Jer. 31 gekozen hebben, al te sterke consequenties verbindt, is het goed en geoorloofd, eerst te letten op de Nieuwtestamentische weergave.

„Blijven in”, zegt deze. Ze zijn er niet in gebleven.

Nu is de betekenis van „in iets blijven” duidelijk genoeg. Men moet b.v. blijven in het geloof, daarbij volharden (Hand. 14:22). En evenzoo is het plicht, te blijven in al hetgeen geschreven is in het boek der wet om dat te doen (Gal. 3:10, vgl. Deut. 27:26).

Maar wie niet blijft in het geloof, heeft die het geloof zelf vernietigd? Neen. Want het geloof als menselijke acte bezat zoo iemand niet, en de geloofs-

inhoud blijft recht overeind staan. Evenzoo de geloovende kerk, schatbewaarster der geloofsgoederen.

Of, wie niet blijft in hetgeen geschreven is in het wetsboek, heeft die soms het wetsboek vernietigd? Neen. Het blijft wat het is: heel de geschreven thora blijft: er valt geen tittel of jota van ter aarde.

De hier bedoelde menselijke zonde is dus niet-naleving, en in dezen zin niet-ervulling van de bonds-oorkonde (Hauck, in Kittel, Wtbch). Maar Gods oorkonden laten geen tittel of jota ter aarde vallen.

Tot gelijk resultaat brengt ons ook de overweging van de door Jeremia zelf gekozen hebreuwsche woorden. Het in Jer. 31:32 gekozen hebreuwsche woord („verbroken”) komt ook voor in Jer. 11:10; ook daar is de klacht, dat de beide huizen Israëls het verbond verbroken hebben, dat Jahwe met hen had gemaakt. Maar uit vers 8 blijkt, dat de Heere van zijn kant zich houdt aan de verbondsstatuten: daarom komt er ook een zware straf, zooals de oude „afpraak” trouwens luidde. Evenzoo is de gedachtengang van Deut. 31:16 en 20. Daar wordt de bondsbreuk van de Israëlieten voorspeld, maar de Heere houdt ten overstaan van dezen komenden afval bij voorbaat reeds met nadruk vol wat Hij eenmaal dreigend ter voorziening in zulke gevallen sprak: en Hij verlangt, dat Mozes dit alles zoo zal vastleggen in een tekst om van buiten te leeren, opdat het nageslacht wete: wij zijn wel afgeweken, maar de Heere zelf bleef bij wat eenmaal gezegd was. Evenzoo spreekt Lev. 26:15, Ezechiël 44:7 (toch houdt de Heere vol, vs 9), Gen. 17 vs 14, Jes. 24:5 (het eeuwige verbond wordt overtreden, maar zelf blijft het).

Reeds hier blijkt, dat een verbond. ZOOVER HET DEN HEERE BETREFT, niet kan vernietigd worden.

We moeten dan ook nog even verder gaan: twee hoofdstukken maar (Jer. 33:20, 21), om deze dingen nog scherper te doorzien.

De Heere geeft daar (met gebruikmaking van hetzelfde hebreuwsche woord, door „verbreken” weergegeven) een vergelijking. Hij heeft een „verbond” van dag en nacht. Dat wil zeggen: als Schepper heeft Hij so u v e r e i n v e r o r d e n d, dat dag en nacht elkaar steevast op zullen volgen. Een natuurverordening dus. Een „verbond” heet het, omdat er een punt van vergelijking is: de vastheid. Hier beteekent „verbond” zooveel als b e s c h i k k i n g. Een door God zonder eenigen invloed van buiten af genomen soevereine beschikking, dat op den dag de nacht zal volgen en op den nacht de dag.

Welnu, zoo spreekt die Schepper, thans optredende als Herschepper: zoo min iemand mijn scheppings-ordinantie omtrent dag en nacht kan op zij zetten, verbreken, vernietigen (in den zin van: uit de wereld wegnemen uit kracht van een eigen vrije tegenbeschikking), zoo min zult gij het verbond, d.w.z. de vaste verordening, van mijn genade kunnen verbreken, op zij zetten, uit de wereld wegnemen.

Daar staan we dus voor het merkwaardige feit: dezelfde profeet zegt: gij hebt een vroegere verordening („verbond”) zoo schandig gesaboteerd, dat de Heere genadig zei: Ik zal dan maar een nieuwe stellen. Maar denk er aan: Hij blijft v r i j. Al verklaart hij den ouden status quo vervallen door een nieuwen te scheppen, gij kunt die nieuwe ordening niet op zij werpen, evenmin als de oude. Hij schafte die af, maar gij niet!

Hier is duidelijk, dat het woord „verbond” bedoeld wordt in den zin van goddelijke b e s c h i k k i n g.

Die beschikking nu is inhoud des geloofs. Ook zij wederom.

En nu kan de mensch iemand blijken, die „in het geloof niet blijft”.

Maar daarom blijft die geloofsinhoud toch zelf wel overeind staan?

Zoo kan ook de mensch in die verbanden, waarin God hem wat te doen geeft, de gegeven zedelijke bevelen schenden. Tusschen de beschikking zelf van dag en nacht kan hij geen speld krijgen: daar staat hij met zijn vermogens buiten.

Meen echter NIET, dat hij NIET de ZEDELJKE VOORSCHRIFTEN, die God als SPREKEND Wetgever heeft gegeven AANGAANDE die dag-en-nachtbeschikking zou kunnen overtreden. Hij kan b.v. van den dag een nacht maken en omgekeerd: er zijn kinderen der duisternis, die des nachts zijn, niet des daags. Ze storen zich niet aan de natuurlijke orde. Want ze slaan de dienaangaande extra hun gegeven zedelijke voorschriften in den wind. Ze zullen dan ook de gevolgen daarvan ondervinden. Maar juist óók d a a r i n handhaaft de scheppings-verordening haar vastheid en onverbreekelijkheid.

Welnu, iets dergelijks voltrekt zich ook ter zake van het verbond der genade, in al zijn fasen. Daar zit een v e r o r d e n i n g G o d s a c h t e r. Ze ligt er ook in uitgewerkt. Voorzover die verordening (diatheke) Gods eenzijdige beschikking is (met door Hem te voren ingedachte en geschapen verbanden inclusief rechtsverbanden) kan niemand haar ooit op zij werpen. Als zoo'n verordening plaats maakt voor een nieuwe, dan is dat puur en alleen, frank en vrij, Gods eigen éénzijdige soevereine beschikking.

Maar — alle verordeningen worden in daarbij komende z e d e l i j k e g e b o d e n e n n o r m e n afgekondigd en in die zedelijke geboden wordt de mensch gehouden Gods vrijmachtige beschikkingen te

volgen met zijn gehoorzame; d.w.z. daaraan te beantwoorden in eigen daden-van-wil, -van-geloof, -vanden-dienst. Als God dondert, moet ik niet een jazzplaat af laten draaien op den in brand staanden bergtop. Als Hij dag en nacht regelt, moet ik mijn leven en arbeid en sociaal verkeer daarnaar inrichten. Als Hij een Sinaï-beschikking geeft, moet het volk daarop gehoorzaam reageren. En als Hij — klagende over de toestanden na Sinaï — een nieuwe beschikking treft, dan moet ik daaraan beantwoorden, zoover het aan mij is opgedragen, bevelen, te verstaan gegeven.

Ik kan wel aan die zedelijke geboden a a n g a a n d e de beschikking ontrouw worden. Maar die b e s c h i k k i n g z e l f gaat onherroepelijk door. Nooit zal „Israël” een verzande stroom zijn.

En dus is op de vraag, waarom Jahwe optreedt met zijn „memfomai”, maar één antwoord: Hij klaagt niet over zijn eigen beschikking, maar over de menselijke reactie daarop.

En aangaande de mogelijkheden en grenzen dier reactie gaat Hij nu een nieuwe beschikking treffen. Die Hij bekend maakt in en voor den bondskring, waaraan Hij exegese geeft van zijn verordeningen en afkondiging doet van zijn beloften en zedelijke bevelen.

K. S.

CONFESSIE EN ORGANISATIE, III.

We geven hier het tweede vervolg van het stuk van Drs C. van Dijk, en voegen in den tekst weer hoofdletters in, die verwijzen naar de opmerkingen, die daartegenover geplaatst worden. Drs Van Dijk schrijft:

Daar ik Prof. Holwerda niet gaarne het standpunt zou willen toedichten van den man dien ik eens uit de tegenstelling van ware en valsche kerk simpelweg hoorde concluderen tot de tegenstelling tusschen ware Christenen met wie men wel en valsche Christenen met wie men niet mag samenwerken, kan ik het heengaan van Prof. Holwerda als publieke daad moeilijk anders zien dan als een poging om die leden van de Ver. v. Calv. Wijsb., die achter bleven in de synodocratisch geworden kerken, tot kerkelijke consequenties te dringen (A). Het publiceren van den bedankbrief van Ds Jongeling en Ds van der Stool was dan nog eens een onderstreping van de geeste van Prof. Holwerda.

Ook het heengaan van Ds Schilder wordt door de publicatie ervan een gebaar van gelijke strekking (B), nog weer eens rood onderstreept door de suggestie van dubbelhartigheid, welke in een redactioneel naschrift gelanceerd wordt (C). Intusschen is het schrijven van Ds Schilder nog iets meer. Het knoopt aan bij de door Prof. Dooyeweerd in de discussie met Prof. Holwerda nog eens nadrukkelijk vastgestelden zin van art. 2 der statuten. Evenals Prof. Holwerda in de discussie, verklaart Ds Schilder tegen dit artikel zoo verstaan onoverkomelijke bezwaren te hebben, weshalve hij bedankt als lid van de vereeniging.

Ds Schilder spitst thans zijn bezwaren toe (D) op het punt: binding aan de belijdenis. Hij raakt daarmee aan een kwestie welke den laatsten tijd reeds meerdere malen aan de orde kwam in de kolommen van onze vrijgemaakte pers. Ik moge slechts herinneren aan de brieven van Marnix, waarin op eenigszins rallieerenden toon op beschouwingen van Dr Popma en Ds J. M. Spier gereageerd werd (E).

De kwestie waarover het geschil loopt is ongetwijfeld een belangrijke: het gaat om den aard en de functie van onze kerkelijke belijdenisgeschriften in het geheel van het Christelijk leven. In de beschouwing van Ds Schilder, Marnix en anderen komt naar mijn diepe overtuiging een gedachtengang tot uitdrukking, welke dreigt te kort te doen aan de geheel eenige plaats, welke aan de Heilige Schrift toekomt, en mitsdien schadelijk is voor een gezonde ontwikkeling van het Christelijke leven. Kort gezegd, er dreigt confessionalisme dat aan onze belijdenis, straks wellicht dogmatisme dat aan theologische deducties uit de belijdenisgeschriften gelijk gezag als aan Gods Woord wil toekennen (F).

Wat is eigenlijk een belijdenis? Men kan van belijdenis spreken in tweërlei zin. Belijdenis noemen we allereerst de daad van het belijden, b.v. belijdenis doen. Belijdenis noemen we vervolgens ook het resultaat van het belijden, b.v. wanneer we spreken van „de belijdenis”, daarmee bedoelende de belijdenisgeschriften; de 3 formulieren van eenigheid. Wat geschiedt er nu wanneer de kerk, wanneer wij gaan belijden? In een bepaalde historische situatie gaat de gemeente, gaan de geloovigen, gehoord en geloofd hebbende het Woord Gods, van wat zij hoorden en gelooven, getuigenis geven. Met name wanneer dwaling geweerd moet worden, ontstaat een bewust en scherp geformuleerde belijdenis van die waarheden der H. S. welke bijzonder in het geding zijn. Zoo zien we in de 3 formulieren den achtergrond van Roomsche, Doopersche en Remonstranteche dwaalleer, waartegenover beliden wordt wat God ons in Zijn Woord als eenige regel des geloofs openbaart. Op deze wijze ontstane belijdenisgeschriften krijgen vervolgens het karakter van „accorder van kerkelijke gemeenschap”, van „formulieren van eenigheid”, en zijn als zoodanig bindend voor allen die deze belijdenis tot de hunne maakten. Zulke belijdenisgeschriften zijn echter noch de volmaakte, noch de volle uitdrukking van de Openbaring Gods. Die volmaakte belijdenis bestaat niet in deze bedeeeling der onvolkomenheid. Ze zijn evenmin de volle uitdrukking van den inhoud van het Woord Gods. „De kerk heeft een leven en een geloof dat veel rijker is dan in de belijdenis tot uiting komt. De confessie formuleert lang niet den ganschen inhoud van ons Christelijk geloof”, (Bavinck,

¹⁾ We verwijzen naar ons vorig nummer.